

**Polítiques d'Ocupació Comparades a la Unió
Europea**

Codi: 44037
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313228 Política Social, Treball i Benestar	OT	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Joan Rodriguez Soler

Correu electrònic: joan.rodriguez.soler@uab.cat

Equip docent

Faustino Miguelez Lobo Miguélez Lobo

Miguel Angel Purcalla Bonilla

Joan Miquel Verd Pericas

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

És recomanable poder llegir en anglès articles acadèmics.

Objectius

Aquest mòdul pretén aconseguir un doble objectiu: explicar com estan funcionant les estratègies de la UE en matèria d'ocupació i en quin grau influeixen sobre les polítiques d'ocupació dels diversos països membres, particularment sobre Espanya. Però les polítiques només són comprensibles si atenem al context econòmic i a les diferents realitats laborals dels països que componen la UE. Per aquests motius, s'atén a l'existència de diversos models d'ocupació i als efectes del context econòmic; distingint els anys d'expansió dels de recessió i emfatitzant els diferents efectes de la crisi, ara en retrocés fins a la pandèmia, sobre els països membres de la UE en termes d'ocupació.

En funció de l'anterior, el mòdul planteja una sèrie de qüestions -presentades en quatre àmbits temàtics- a les quals respondre amb els elements teòrics i empírics dels que avui podem disposar en una perspectiva comparada. Resumidament, en aquests àmbits s'aborden les següents temàtiques:

- I) Dades sobre el mercat de treball en els països membres de la UE i la seva evolució (sessió 1). Característiques dels models europeus d'ocupació en els últims 20 anys. L'Estratègia Europea d'Ocupació, les polítiques nacionals d'ocupació i els seus canvis (sessió 4).
- II) Polítiques d'ocupació dirigides als joves a la UE i els seus canvis arran de la crisi. Tipologia de règims europeus de transició entre formació i ocupació i la seva vinculació amb les trajectòries juvenils cap a l'ocupació. Anàlisi de les polítiques d'ocupació de la UE adreçades a la població jove (sessions 5 i 6).
- III) Les fonts i normes del dretcomunitari que regulen les condicions laborals en aspectes de les polítiques d'ocupació bàsiques per al bon fi de les mateixes: contractació, regulació de les condicions de l'ocupació de durada determinada, a temps parcial, etc. (Sessions 2 i 3)

IV) Polítiques locals d'ocupació i la seva relació amb l'Estratègia Europea d'Ocupació. Els criteris de l'activació a la UE i la concreció de les polítiques actives d'ocupació al territori per promoure la cohesió social (sessions 7 i 8).

L'anàlisi duta a terme en els diferents àmbits temàtics permetrà que els/les estudiants puguin entendre millor les polítiques de la UE, captant especialment la seva aplicació a Espanya, a la vegada que atenen les diferències que segueixen existint entre els països membres de la UE.

Competències

- Dissenyar, implementar i avaluar polítiques sociolaborals que incideixin en la relació entre treball, ocupació i benestar.
- Distingir les principals transformacions econòmiques, polítiques, socials i culturals de les societats complexes per a analitzar els reptes fonamentals que plantegen per a la igualtat i el benestar.
- Treballar individualment i en equip en un context internacional i multidisciplinari.
- Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica i recursos informàtics en l'àmbit d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar teòricament la relació entre treball i benestar en les societats complexes.
2. Distingir els conceptes, les categories i les teories principals que permeten apropar-se al mercat de treball.
3. Elaborar i interpretar dades i indicadors que permetin mostrar la dinàmica del mercat de treball: ocupació, desocupació, ocupació temporal i altres formes d'ocupació atípiques.
4. Identificar les principals línies de recerca que estudien la política d'ocupació a la Unió Europea.
5. Identificar les principals problemàtiques de les polítiques d'ocupació.
6. Treballar individualment i en equip en un context internacional i multidisciplinari.
7. Utilitzar i gestionar informació bibliogràfica i recursos informàtics en l'àmbit d'estudi.

Continguts

PROFESSORAT: Joan Rodríguez Soler (sessions 1, 7 i 8), Fausto Miguélez (sessió 4), Miguel Ángel Purcalla (sessions 2 i 3) i Joan Miquel Verd (sessions 5 i 6).

Àmbit temàtic I: Models, estratègia i polítiques nacionals d'ocupació a la UE

Sessió 1. Introducció al mòdul.

Descripció del funcionament del curs, del seu contingut i de la concreció dels mecanismes d'avaluació que s'utilitzaran.

La importància de les polítiques d'ocupació a la UE per abordar els efectes de la crisi. Tendències i dades de l'ocupació a la UE en els últims anys, amb especial atenció al cas espanyol.

Sessió 4. Estratègia Europea d'Ocupació i polítiques d'ocupació nacionals: del període d'expansió a el període de crisi i a la seva sortida.

Els canvis en l'ocupació es vinculen a l'estratègia de flexibilitat i a la globalització. La Comissió Europea desenvolupa una estratègia comuna davant els problemes de l'ocupació (atur i mala ocupació), però les polítiques en els països es mouen des supòsits socialdemòcrates a plantejaments neoliberals, en funció de criteris de competitivitat global (també intra-UE). Els instruments són les reformes dels mercats de treball. Però la crisi més recent posa l'austeritat (lluitar contra el dèficit i la inflació) per sobre de qualsevol política. Això porta a reformes encara més profundes del mercat de treball que s'afegeixen a la flexibilitat contractual la precarització dels salaris. Tot i així, segueixen havent-hi diferències entre països.

Àmbit temàtic II: Fonts i normes de dret comunitari que regulen condicions d'ocupació

Sessió 2. Drets fonamentals dels treballadors tutelats per la UE en polítiques d'ocupació.

Anàlisi del marc general normatiu que estableix la UE sobre condicions de treball i ocupació, així com sobre informació i consulta als treballadors. Particularment, es farà referència a la Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea, però també a altres instruments normatius. Es comentaran també les principals sentències de l'TJUE sobre la qüestió; així com els casos Uber, Deliveroo, Rider, etc.

Sessió 3. La contractació laboral de durada determinada.

La sessió explica les directives europees que es refereixen tant a la contractació determinada "directa" com a les empreses de treball temporal ("indirecta"). Seguidament s'analitza el paper que aquestes directives tenen en la política d'ocupació de la UE. Es comentaran també les principals sentències del TJUE sobre la qüestió.

Àmbit temàtic III: Polítiques d'ocupació destinades als joves

Sessions 5 i 6. Polítiques d'ocupació i població juvenil I i II.

En aquestes sessions es tractarà la particular relació de la població jove amb l'ocupació. S'estudiaran les característiques sociodemogràfiques que influeixen en les diferents situacions d'ocupació de la població jove, així com les grans diferències existents entre els diferents països de la Unió Europea.

La relació de la població jove amb l'ocupació està marcada pel procés d'inserció laboral, que al seu torn depèn en bona mesura de la trajectòria formativa desenvolupada. Així doncs, resulta impossible parlar de la relació dels joves amb l'ocupació sense abordar els processos de transició formació-ocupació. En el context actual, aquestes transicions dels joves a l'ocupació no només estan marcades pel seu nivell educatiu i el seu origen social, sinó també per l'impacte de la crisi econòmica. Tot i que la recessió econòmica ha tingut impactes diversos a la inserció laboral dels joves al llarg d'Europa, queda fora de tot dubte que la població jove en edat de treballar ha estat la més afectada per la present crisi de l'ocupació.

Davant la crisi d'ocupació entre la població jove, la Comissió Europea ha dissenyat diferents polítiques. La més emblemàtica de totes elles és el Programa de Garantia Juvenil, que pretén trencar amb la lògica de les polítiques desenvolupades al llarg de segle XX, un cop constatat el seu escàs efecte positiu en un bon nombre de països. No obstant això, no està clar que aquests objectius s'estiguin aconseguint, les raons d'aquest fracàs seran també abordades en la sessió.

Àmbit temàtic IV. Les estratègies europees en matèria d'ocupació i les polítiques locals d'ocupació

Sessió 7. Activació, qualitat de l'ocupació i noves formes d'ocupació.

Les perspectives de la UE sobre l'ocupació: la suposada necessitat d'augmentar les qualificacions i les competències en el marc de la "societat de el coneixement". Les noves formes d'ocupació, la qualitat de l'ocupació i la importància de la "formació al llarg de la vida". L'activació com a criteri orientador de les polítiques europees d'ocupació i la seva concreció en l'àmbit local.

Sessió 8. La concreció local de les polítiques d'ocupació.

Influència dels criteris derivats de l'Estratègia Europea sobre les polítiques d'ocupació i de promoció econòmica dutes a terme en l'àmbit local. Noves tendències en polítiques d'ocupació: més enllà de la formació i l'activació.

Metodologia

Les sessions combinaran:

- a) Presentacions de caràcter teòric per part del professorat
- b) Seminaris de discussió de textos, de casos pràctics i/o propostes d'intervenció
- c) Seguiment i presentacions d'anàlisis comparatives entre dos països o polítiques d'ocupació, realitzats per parelles

Paral·lelament, l'alumnat desenvoluparà un treball individual on s'aplicaran els coneixements adquirits en el mòdul.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Seguiment i presentació d'anàlisi comparativa	4	0,16	1, 2, 3, 5, 6, 7
Seminaris a l'aula	10	0,4	2, 3, 4, 5, 6, 7
Sessions expositives	18	0,72	1, 2, 3, 4, 5
Tipus: Supervisades			
Tutories de seguiment	6	0,24	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Tipus: Autònomes			
Assaig individual	50	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Lectura de textos obligatoris per a seminaris	20	0,8	1, 2, 4, 5, 6
Preparació anàlisi comparativa	28	1,12	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

Avaluació

L'avaluació es basa en les següents evidències:

- 1) Participació activa en els seminaris de discussió realitzats a classe, a partir dels materials proposats pel professorat (20%) (individual)
- 2) Presentació d'una anàlisi comparativa de dos països o polítiques d'ocupació (30%) (per parelles). Es realitzarà una sessió de seguiment i una sessió de presentació del treball final.
- 3) Treball individual vinculat a un dels àmbits temàtics de la lliçó (50%). El treball serà un assaig consistent en una revisió de la literatura sobre un tema determinada, l'anàlisi d'una política d'ocupació específica o l'anàlisi d'un país / mercat de treball (individual). Es realitzaran tutories de supervisió dels treballs individuals.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Anàlisi comparativa	30%	4	0,16	1, 2, 3, 5, 6, 7
Assaig individual	50%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
Participació en seminaris a l'aula	20%	10	0,4	2, 4, 5, 6, 7

Bibliografia

Referències bàsiques

-Bosch Gerhard; Lehndorff, Steffen; Rubery, Jill (eds.) (2009): *European Employment Models in Flux*. London: Palgrave Macmillan.

-CES (2018). *El futuro del trabajo*. Madrid: CES.

-Lehndorff, Steffen (ed.) (2012). *A triumph of failed ideas: European models of capitalism in the crisis*. Brussels: ETUI.

-Miguélez, Fausto; Prieto, Carlos (2009): "Transformaciones del Empleo, Flexibilidad y Relaciones Laborales en Europa". *Política y Sociedad*, 46 (1 i 2): 275-287.

-Miguélez, Fausto (coord.) (2015): *Diagnostico socio-económico sobre las políticas de empleo en España, 2012-2014*. <https://ddd.uab.cat/record/142865>

-Molina, Óscar; Ibáñez, Zyab (2013): "Políticas de empleo en la UE: respuestas nacionales y europea a la crisis". *Anuario IET de trabajo y relaciones laborales*, 1: 127-142.

-OIT (2015): *Políticas nacionales de empleo: Una guía para las organizaciones de trabajadores*. Ginebra: OIT.

Referències específiques

Àmbit temàtic I.

-Alujas, Juan Antonio (2006): "Las políticas activas del mercado de trabajo en España en el contexto de la Unión Europea". *Revista del Ministerio de Trabajo e Inmigración*, 61: 77-92.

-CES (2005): *Desequilibrios ocupacionales y políticas activas de empleo*. Madrid: CES.

-Comisión Europea (2007): Hacia los principios comunes de la flexiguridad: más y mejor empleo mediante la flexibilidad y la seguridad. (COM(2007) 359 final, 27.6.2007)

-European Commission-Employment Committee (2010): *The employment crisis: policy responses, their effectiveness and the way ahead*. 10184/10 Brussels, 31 May 2010.

-Díaz-Salazar, Rafael (2003): *Trabajadores precarios. Los proletarios del siglo XXI*. Madrid: HOAC.

-European Commission (Diferents anys). *The employment in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

-European Commission (Diferents anys). *Employment and Social Developments in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

-Leonardi, Laura et al. (2011): "¿Es exportable la flexiguridad? Un estudio comparado de Italia y España". *Cuadernos de Relaciones Laborales*, 29 (2): 417-443.

-Leschke, Janine; Watt, Andrew (2010): *How do institutions affect the labour market adjustment to the economic crisis in different EU countries?* Brussels: ETUI.

-Lope, Andreu; Alós-Moner, Ramón (2013): "Las políticas activas de empleo en España: deficientes políticas para malos empleos". *Sociología del trabajo*, 77: 92-116.

-López-Andreu, Martí (2016): "Crisis económica, austeridad y sus efectos en las transiciones laborales en mercado de trabajos flexibles: los ejemplos de España y el Reino Unido". *Anuario IET de trabajo y relaciones laborales*, 3: 113-127.

-Mailand, Mikkel (2008): "The uneven impact of the European Employment Strategy on member states' employment policies: a comparative analysis". *Journal of European Social Policy*, 18(4): 353-365.

- McKay, Sonia et al. (2012). Study on Precarious Work and Social Rights. Final Report.
- Miguélez, Fausto; Molina, Óscar (2015): "Políticas de empleo". En C. Torres (Ed.): *España 2015. Situación social* (pp. 672-683). Madrid: CIS.
- Miguélez, Fausto (2010): "Cambiar las políticas de empleo a raíz de la crisis". En María Jesús Espuny i Olga Paz (coords.): *Crisis y ocupación* (pp.151-168). Barcelona: J.M. Bosch Editor.
- Moreno, Luis y Amparo Serrano A. (2008) "Europeanization and Spanish Welfare: The Case of Employment Policy". En Ana M. Guillén i Margarita León (eds.) *The Spanish Welfare State in European Context* (pp. 39-58). Ashgate: Farnham.
- OIT (2004): Estudio general sobre la política del empleo. Ginebra: OIT.
- Prieto, Carlos (2013): "Las políticas de empleo en el marco de las metamorfosis de la norma social de empleo". *Clivatge Revista Digital*, 2: 117-130.
- Rogowski, Ralf; Salais, Robert; Whiteside, Noel (eds.) (2011): *Transforming European Employment Policy. Labour Market Transitions and the Promotion of Capability*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Standing, Guy (2012): *The Precariat. The New Dangerous Class*. London: Bloomsbury.
- Supiot, Alain (2001): *Beyond employment changes in work and the future of labour law in Europe*. Oxford: OUP.
- Tangian, Andranick (2010): "Not for bad weather: flexicurity challenged by the crisis", *ETUI Policy Brief*, nº 3. Brussels: ETUI.
- Tridico, Pasquale (2013): "El impacto de la crisis económica en los mercados laborales de la Unión Europea: una perspectiva comparada". *Revista Internacional del Trabajo*, 132 (2): 199-215

Àmbit temàtic II.

Sessió 2

- Monereo Pérez, José Luís (2017): "Los principios del sistema jurídico internacional multinivel de garantía de los derechos fundamentales". *Revista General de Derecho del Trabajo y de la Seguridad Social*, 45.
- Pons Carmena, María (2015): *Modelo social europeo y protección de los derechos sociales fundamentales*. Reus.

<http://www.ugr.es/~redce/REDCE4/articulos/02freixes.htm>

<http://www.voxeurop.eu/es/2017/derechos-sociales-5121121>

<http://europeos.es/blog/acervo-social-ue><https://blog.cuatrecasas.com/laboral/rider--deliveroo-sentencia/>
<https://adriantodoli.com/2018/06/04/primera-sentencia-que-condena-a-deliveroo-y-declara-la-laboralidad-del-ride>

<http://ignasibeltran.com/2018/06/05/riders-de-deliveroo-son-trabajadores-por-cuenta-ajena/>

<http://www.ejaso.es/blog/falsos-autonomos/>

Sessió 3

- <http://ignasibeltran.com/2016/12/19/guia-practica-para-el-seguimiento-de-la-evolucion-judicial-de-la-doctrina-de-contratos-temporales-ultima-sentencia/>
- <http://ignasibeltran.com/2018/07/02/extincion-de-contratos-temporales-y-doctrina-montero-mateos-dos-nuevas-r>
- <https://www.crona.coop/en/topicality/Articulos/EI-TJUE-y-la-contratacion-temporal>

-https://www.elderecho.com/tribuna/laboral/Indemnizacion-contratos-temporales-TJUE-Diego-Porras_11_123530

-<http://togas.biz/articulos/articulo-profesionales-el-tjue-cambia-su-criterio-y-avala-la-indemnizaci-n-de-menor-cua>

Àmbit temàtic III.

- Abbatecola, Emanuela; Lefresne, Florence; Verd, Joan Miquel; Vero, Josiane (2012): "Individual working lives through the lens of the capability approach: evaluation of policies and items for debate", *Transfer*, 18(1): 83-89.
- Berlingieri, Francesco, Bonin, Holger, Sprietsma, Maresa (2014): *Youth Unemployment in Europe. Appraisal and Policy Options*. Stuttgart: Robert Bosch Stiftung.
- Blanchflower, David G. (2019): *Not working. Where have all the good jobs gone?* Princeton: Princeton University Press.
- Bolíbar, Mireia; Verd, Joan. M.; Barranco, Oriol (2019): "The downward spiral of youth unemployment: An approach considering social networks and family background". *Work, Employment and Society*, 33(3): 401-421.
- Bussi, Margherita, Geyer, Leonard (2013): *Youth Guarantees and recent developments on measures against youth unemployment. A mapping exercise*. Bruselas: ETUI.
- Caliendo, Marco; Schmidl, Ricarda (2016): "Youth unemployment and active labor market policies in Europe". <https://izajolp.springeropen.com/articles/10.1186/s40173-016-0057-x>
- Casal, Joaquim; García, Maribel; Merino, Rafael; Miguel; Francesc J. (2006): "Changes in forms of transition in contexts of informational capitalism". *Papers. Revista de Sociología*, 79: 195-223.
- Castelló, Laia; Bolívar, Mireia; Barranco, Oriol; Verd, Joan Miquel (2013): "Treball. Condicions en el mercat de treball i trajectòries laborals de la joventut catalana". En Pau Serracant (coord.): *Enquesta de la Joventut de Catalunya 2012. Volum 1. Transicions juvenils i condicions materials d'existència* (pp. 117-224). Barcelona: Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya.
- Caprile, María; Sanz, Pablo; Homs, Oriol y Marín, Antoni (2018): "Treball. Situació i necessitats de la Joventut". En Pau Serracant (coord.): *Enquesta a la joventut de Catalunya 2017*. Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya.
- Debels, Annelies (2008): "Transitions out of temporary jobs: Consequences for employment and poverty across Europe". En Ruud J. A. Muffels (ed.): *Flexibility and Employment Security in Europe. Labour Markets in Transition*. Cheltenham (Reino Unido): Edward Elgar.
- DG Education, Culture, Youth and Sport (2016): *EU Youth Report 2015*. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea.
- Dietrich, Hans (2012): *Youth Unemployment in Europe. Theoretical Considerations and Empirical Findings*. Berlín: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Eurofound (2012): *NEETs - Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurofound (2013): *Young people and temporary employment in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurofound (2014): *Mapping youth transitions in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurofound (2015): *Recent developments in temporary employment: Employment growth, wages and transitions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

- Fondeville, Nicole; Ward, Terry (2014): *Scarring effects of the crisis*. Bruselas: Comisión Europea. Research note 06/2014.
- Guillén, Ana M.; González Begega, Sergio; Luque Balbona, David (2016): "El modelo social europeo: Evolución y retos". En Eloísa del Pino y María Josefa Rubio Lara (dir.): *Los estados del bienestar en la encrucijada. Políticas sociales en perspectiva comparada*. Madrid: Tecnos.
- Hernanz, Virginia; Origo, Federica; Lodovici, Manuela S.; Toharia, Luis (2008): "Dreaming of a Permanent Job: the Transitions of Temporary Workers in Italy and Spain". En Ruud J. A. Muffels (ed.): *Flexibility and Employment Security in Europe. Labour Markets in Transition*. Cheltenham, Reino Unido: Edward Elgar.
- Hummeluh, N. (1997): *Youth Guarantees in the Nordic Countries* [documento en línea]
<http://www.oecd.org/edu/innovation-education/1925599.pdf>
- Irwin, Sarah; Nilsen, Ann (eds.) (2018): *Transitions to adulthood through recession. Youth and inequality in a European comparative perspective*. Londres: Routledge.
- Kovacheva, Siyka (2014): "Overview of the Implementation of the EU Youth Strategy in the Field of Employment". *Slovak Journal of Political Sciences*, 14(1): 5-24.
- López-Andreu, Martí; Verd, Joan Miquel (2016): "Employment instability and economic crisis in Spain: What are the elements that make a difference in the trajectories of younger adults?", *European Societies*, 18(4): 315-335.
- López-Andreu, Martí; Verd, Joan Miquel (2020): "The Impact of Neoliberal Policies During the Great Recession on Youth Transition Regimes in Spain and the UK". *Critical Sociology*, 46(6): 835-850.
- Martin, John P.; Grubb, David (2001): *What works and for whom: a review of OECD countries' experiences with active labour market policies*. Paris: OECD.
- Moreno Mínguez, Almudena (2012): "La invisibilidad de los y las jóvenes en los servicios sociales del Estado de bienestar español". *Revista de Estudios de Juventud*, 97: 93-108.
- Moreno Mínguez, Almudena (2013): *Informe Juventud en España 2012*. Madrid: INJUVE
- O'Reilly, Jacqueline et al. (2015): "Five Characteristics of Youth Unemployment in Europe: Flexibility, Education, Migration, Family Legacies, and EU Policy". *SAGE Open*, 5(1): 1-19.
- O'Reilly, Jacqueline; Leschke, Janine; Ortlieb, Renate; Seeleib-Kaiser, Martin; Villa, Paola (2019): *Youth labour in transition. Inequalities, mobility, and policies in Europe*. Oxford: OUP.
- Parreira do Amaral, Marcelo, et al. (2011): "Governance of educational trajectories in Europe. State of the Art Report". Working Paper No. 1. Project "Governance of educational trajectories in Europe" (GOETE). Frankfurt: University of Frankfurt.
- Rodríguez-Soler, Joan; Verd, Joan Miquel (2018): "El diseño y despliegue del sistema de garantía juvenil en España. Un análisis documental". *Revista Española de Sociología*, 27 (3): 395-412.
- Sanchis, Enric; Simó, Carles (2014): "Paro estimado y paro sociológico". *Sistema*, 236: 49-69.
- Verd, Joan Miquel; López-Andreu, Martí (2012): "La inestabilidad del empleo en las trayectorias laborales. Un análisis cuantitativo". *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 138: 135-148.
- Verd, Joan Miquel; López-Andreu, Martí (2014): "Capabilities as an assessment tool for social policies. The example of the effects of non-formal training measures in Spain". En Hans Uwe Otto y Holger Ziegler (eds.): *Critical Social Policy and the Capability Approach*. Opladen (Alemania)-Farmington Hills (Michigan): Barbara Budrich.

- Verd, Joan Miquel; López-Andreu, Martí (2016): "Crisis del empleo y polarización de las trayectorias laborales. El caso de los adultos jóvenes en Cataluña". *Papers. Revista de Sociologia*, 101 (1): 5-30.
- Verd, Joan Miquel; Yepes, Lúdia; Vacchiano, Mattia (2016): "Trayectorias laborales y capital social en la población joven. Elementos para analizar la precariedad laboral juvenil más allá de los grandes focos". *Anuario IET de trabajo y relaciones laborales*, 3: 144-158.
- Verd, Joan Miquel; Vero, Josiane; López, Martí (2009): "Trayectorias laborales y enfoque de las capacidades. Elementos para una evaluación longitudinal de las políticas de protección social". *Sociología del Trabajo*, 67: 127-150.
- Verick, Sher (2009): "Who is hit hardest during a financial crisis? The vulnerability of young men and women to unemployment in an economic downturn". IZA Discussion Papers, No. 4359, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:101:1-20091105792>
- Walther, Andreas (2017): "Support across life course regimes. A comparative model of social work as construction of social problems, needs, and rights". *Journal of Social Work*, 17 (3), 277-301.
- Walther, Andreas; Parreira do Amaral, Marcelo; Cuconato, Morena; Dale, Roger (2017): *Governance of Educational Trajectories in Europe. Pathways, Policy and Practice*. Londres: Bloomsbury
- Wolbers, Maarten H.J. (2007): "Transitions in 11 European Countries Patterns of Labour Market Entry: Comparative Perspective on School-to-Work". *Acta Sociologica*, 50: 189-210

Àmbit temàtic IV.

- AAVV (2010): *Manual per a la gestió de polítiques de promoció econòmica i desenvolupament local*, COLPIS / Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- AAVV (2012): *Crisis y políticas locales* (número monográfico).P3T. *Journal of Public Policies and Territory*, 1(1).
- CEDEFOP (2009): *Skills for Europe's future: anticipating occupational skill needs*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Crespo, Eduardo; Serrano, Amparo (2013): "Las paradojas de las políticas de empleo europeas de la justicia a la terapia". *Universitas psychologica*, 12 (4): 1111-1124.
- European Commission (2015): *Employment and Social Developments in Europe 2014*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission (2012): *New skills and jobs in Europe: Pathways towards full employment*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission (2011): *Employment Policy (Social Europe guide vol. 1)*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Franco, Lluís (coord.) (2016): *Les polítiques d'ocupació: teoria i pràctica*. Barcelona: Ed. UOC.
- Green, Andy (2011): "Modelos de formación a lo largo de la vida y la sociedad del conocimiento". *Papers. Revista de Sociologia*, 96 (4): 1075-1096.
- Koch, Max; Fritz, Martin (eds.) (2013): *Non-standard employment in Europe: paradigms, prevalence and policy responses*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Kolossy, Katalin (2013): "European Union: monitoring and evaluating local development in the 2014-2020 programming period". P3T. *Journal of Public Policies and Territory*, 2 (4), 25-33.

- Lope, Andreu (2013): "Las políticas comunitarias y el enfoque territorial: UE 2014-2020. El empleo, ¿una prioridad en las políticas locales". *P3T. Journal of Public Policies and Territory*, 2 (4).
- Lope, Andreu (2015): "Las políticas activas de empleo: el nuevo modelo de políticas activas". En Fausto Miguélez (coord.): *Diagnóstico socio-económico sobre las políticas de empleo en España, 2012-2014*. <http://ddd.uab.cat/record/142865>
- Martínez López, Antonio (2011): "El discurso de la UE en materia de políticas de empleo y exclusión social. Análisis sociológico de la Estrategia Europea de Empleo". *Papers. Revista de Sociología*, 96 (1): 35-54.
- Miguélez, Fausto (2017): "Políticas de empleo para salir de la crisis: resultados de un Delphi". *Anuario IET de trabajo y relaciones laborales*, 4: 45-64.
- Rodríguez Álvarez, José Manuel (coord.) (2001): *Experiencias prácticas de desarrollo local*. Madrid: Bayer Hermanos.
- Santamaría, Elsa; Serrano, Amparo (2016): *Precarización e individualización del trabajo: claves para entender y transformar la realidad laboral*. Barcelona: UOC.
- Serrano-Pascual, Amparo; Jepsen, Maria (eds.) (2019): *The Deconstruction of employment as a political question: Employment' as a Floating Signifier*. Cham: Palgrave.
- SOC (Servei Català d'Ocupació) (2011): *Diagnosi per a l'estrategia catalana per a l'ocupació: Informe territorial del mercat de treball, adequació de les polítiques actives d'ocupació a Catalunya i definició dels eixos estratègics 2012-2020*, SOC, Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.
- Zukerstinova, Alena; Strieska-Ilina, Olga (eds.) (2007): *Towards European Skills Needs Forecasting*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Programari

No es farà servir cap programari específic.